

RAMP OP HET SPOOR: VAAK GEWOON RENNEN!

TIJDENS DE PITCH VOOR DE GALJAARDPRIJS WAS DE ZAAL EVEN HELEMAAL STIL. ER GEBEURDE EVEN HELEMAAL NIETS. EEN ONGEMAKKELIJKE STILTE LEIDDE DE BOODSCHAP VAN DE VEILIGHEIDSREGIO TWENTE PRACHTIG IN: 'U WACHTTE ALLEMAAL AF WAT ER ZOU GAAN GEBEUREN, TOCH? STEL NOU DAT JE IN DE BUURT VAN HET SPOOR BENT EN ER ONTSPOORT EEN GOEDERENTREIN MET GEVAARLIJKE STOFFEN. IS HET DAN OOK HANDIG OM AF TE WACHTEN? DAN DUURT DE STILTE VANUIT DE HULPDIENTEN VIJFTIEN MINUTEN, WANT DAN PAS ZIJN WE TER PLAATSE. VIJFTIEN MINUTEN WAARIN U OP UZELF EN ELKAAR AANGEWEZEN BENT. WAT DOET U DAN?'

De Veiligheidsregio Twente (VRTwente) wil door openheid en transparantie mensen bewustmaken van wat ze wel en niet van de overheid en hulpdiensten kunnen verwachten bij een grote calamiteit op het spoor. Ze vonden in burgemeester Rob Welten van de gemeente Borne een medestander die zijn dorp spontaan aanmeldde voor een pilot. Als verantwoordelijk burgemeester van MijnBorne2030 (winnaar Galjaardprijs 2011) wist hij dat de betrokkenheid van de

Bornse gemeenschap groot is. Bovendien wordt deze Twentse gemeente door vijf gelijkvloerse spoor kruisingen in tweeën gedeeld. Als er in Borne iets op het spoor gebeurt, is het raak.

Wij kunnen u niet redden

VRTwente is stellig: soms kunnen hulpdiensten (nog) niet helpen. 'We kunnen burgers wél helpen zich hiervan bewust te zijn en zich daar op voor te bereiden. Daarom waren de uitgangspunten van de pilot spoorveiligheid en zelfredzaamheid dat de communicatiemiddelen niet voor, maar mét de burger ontwikkeld moesten worden.' Herman Meuleman, secretaris van VRTwente: 'We wilden hun behoeftes leidend maken en inwoners faciliteren voor het moment dat ze er alleen voor staan. Dat gaat verder dan informatieverstrekking, het gaat om weten, willen én kunnen. We hebben direct afgesproken dat we daarbij niet zouden schromen om nieuwe middelen te ontwikkelen.'

Samen aan de slag!

Vanuit Borne schoven ambtenaren integrale veiligheid, verkeer en externe veiligheid aan in de projectgroep. Samen met circa vijftien experts vanuit onder meer ProRail, Rona, GGD, Inspectie Leefomgeving en de brandweer, werden risico's en handelingsperspectieven die daarbij horen gedeeld. Wat gaat er over het spoor? Wat gebeurt er bij een giftige stof? En wat bij een explosie?

Een klankbordgroep met vijftig inwoners stelde vragen, liet zich informeren en stortte zich op de vraag wat zij en hun mede-inwoners nodig hebben om zich voor te kunnen bereiden op een ramp rond het spoor.

Toeval bestaat niet: trein ontspoord in Borne

De kans dat er iets gebeurt is heel erg klein. Maar vlak voor de start van de pilot ontspoorde er echter een goederentrein in Borne. De inhoud bestond gelukkig uit kiezels, waardoor er geen gevaar voor de volksgezondheid ontstond, maar de ravage was enorm. Het maakte de inwoners nog gedreven om mee te denken over de risico's en de handelingsperspectieven (wat moeten we doen?).

Laat ons als inwoners mee-oefenen!

Uit de bijeenkomsten kwam een verrassende uitkomst. Mensen grijpen graag terug op bekende communicatiemiddelen. Eén van

de eerste dingen die ontwikkeld werd is een meterkastkaart, direct gevolgd door een huis-aan-huis veiligheidskrant. Belangrijk vonden de deelnemers dat daarin gewerkt werd met pictogrammen en met volop aandacht voor het gebruik van je zintuigen. Daarover doorpratend kwam de wens om mee te oefenen. 'Er zijn vaak rampoefeningen, maar nooit met ons als inwoners. We willen het ervaren. Kan dat?'

Deze vraag was verrassend en een uitdaging voor de VRTwente. 'Maar we hadden gezegd dat we niets uit de weg zouden gaan, dus zochten we samen met de gemeente Borne naar een mogelijkheid om hieraan gehoor te geven.'

Het resultaat, een volle theaterzaal waarin op een interactieve manier met behulp van een geavanceerd systeem van stemkastjes geïnfend werd. Herkennen van gifwolken, weten wat 'dwars op de wind' vluchten betekent, ontdekken wat je allemaal af moet sluiten wanneer je moet schuilen, alles kwam voorbij. En in sneltreinvaart. Want beslissen moet binnen een split second.

Weinig overlevenden

Een groep mensen werd uit de zaal gehaald en op het podium werd de druk opgevoerd. Binnen tien seconden beslissen: doe je A of B? Steeds meer deelnemers vielen af (en zouden dus bij een echte calamiteit niet overleven). Uiteindelijk bleven er twee mensen over. Op de vraag van de pers of ze door deelname aan deze oefening niet veel angstiger zijn geworden, antwoordde een bewoonster langs het spoor: 'Natuurlijk niet. We weten echt wel dat wanneer er iets gebeurt, het dan ook goed mis kan zijn. Maar nu weet ik in ieder geval wat ik dan kan doen.' Deelnemers beoordeelden de oefening met een dikke 8. 'Dit was gewoon geweldig. Eerlijkheid siert de overheid. Neem ons serieus.'

Vluchten komt relatief vaker voor als handelingsperspectief dan schuilen, het motto van de oefening was dan ook, bij twijfel: 'gewoon rennen!' 'Het gaat er immers om de grootste kans op overleven te hebben,' zegt Meuleman.

Toolkit voor gemeenten

Naast een meterkastkaart, veiligheidskrant en een oefening wordt ook gewerkt aan een app en de doorontwikkeling van de oefening in een serious game. In een toolkit heeft de VRTwente alle informatie beschikbaar gesteld voor de andere Twentse gemeenten en gemeenten in de regio IJsselland. Er zijn gesprekken met andere Veiligheidsregio's om deze aanpak verder uit te rollen.

Uit een nul-en-nameting blijkt dat Bornse inwoners risicobewuster én zelfredzamer zijn geworden na de pilot spoorveiligheid en zelfredzaamheid. Daarnaast had deze aanpak een positieve invloed op de relatie tussen overheid en burger. Het project heeft niet alleen effectieve middelen en boodschappen opgeleverd, maar ook inzicht gebracht in hoe je effectief met je bewoners over risico's communiceert. En dat is precies waar we als overheid onze rol in de moderne participatiesamenleving moeten pakken: door te faciliteren. Dit zet ons op het goede spoor naar meer veiligheid.

Wat kan er gebeuren op 't spoor

BRAND

Wat is het?
Meer info via Radio Oost of TV Oost Teletekst 123.

ik zie **VUUR**
ik ruik **ROOK**
ik voel **HITTE**

Brandhaard < 100 mtr
VLUCHT
Bedek neus en mond bij hevige rook
Loop dwars op de wind
Brandhaard > 100 mtr
BLIJF OF GA NAAR BINNEN
Sluit ramen, deuren en luchttoevoer

Dreigende EXPLOESIE

Wat is het?
Meer info via Radio Oost of TV Oost Teletekst 123.

ik hoor hoog **FLUITEND GELUID**
ik zie (mogelijk) **VUUR**

VLUCHT
Schuil achter gebouw of object

GIFWOLK

Wat is het?
Meer info via Radio Oost of TV Oost Teletekst 123.

ik zie (gekleurde) **WOLK**
ik ruik een **VREEMDE GEUR**
ik voel prikkelende **NEUS OF MOND**

BLIJF OF GA NAAR BINNEN
Loop dwars op de wind
Sluit ramen, deuren en luchttoevoer

Waar ben ik dan veilig?

Zone 100 meter
Zone 600 meter
Veilige opvangplek
Spoor

Almelo
Rondweg
Kulturhus
Sportvelden van NEO
Hengelo

Voor toelichting zones zie p. 2

MEER INFO VIA RADIO OOST EN TV OOST TELETEKST 123